

2. За роки свого існування СДЮШОР підготувала 12 майстрів спорту, призерів світу, Європи й Олімпійських ігор 1980 року.
3. Підготовка спортсменів кінного спорту вимагає тривалого часу тренувань, волі, вміння і витривалості.

Література :

1. Указ Президента України «Про затвердження Цільової комплексної програми «Фізичне виховання – здоров'я нації», К., 1998.
2. Основні показники розвитку літніх олімпійських видів спорту в Україні у 1997-1999 рр. // Інформаційний довідник Державної молодіжної політики, спорту і туризму України. – К., 2000 – 197 с.
3. Статистичні звіти Миколаївського обласного управління з питань фізичної культури, спорту і туризму за 1991-2000 рр. Миколаїв, форма ФК-2, ФК-5.
4. Довідковий матеріал до звіту Центральної Ради ФСТ „Колос”. // Товариство „Колос” у справах і фактах // К., 2000, – С. 1-23.
5. Державний архів Миколаївської області. Фонд Р-8, оп. 6, спр. 2033, фонд Р-992, оп. 1, спр. 47, л. 6-67, спр. 502, л. 19-103, спр. 339, л. 116-121.
6. Золоті зірки Українського спорту // Довідково-статистичний збірник Департаменту молодіжної політики, спорту і туризму України // – К., 2000, – С. 1-43.

A.KISELOV, M.KOZYR, U.KULAKOV

Mykolayiv State University

The article highlights the influence of social and economic factors on equestrian development in Mykolayiv.

ТУРИСТИЧНИЙ РУХ У ГАЛИЧИНІ В 20-30 рр. ХХ СТОЛІТТЯ

Ярослав ЛУЦЬКИЙ

Прикарпатський університет імені Василя Стефаника

У 1920-х рр. на теренах Східної Галичини туристичний рух відроджується і набуває більш організованих форм. В цей час велике поширення в Галичині не тільки освітні організації, які займалися туристично-краєзнавчою роботою, але й гімнастично-пожежні товариства “Сокіл” і “Січ” у яких перебували тисячі осіб сільської молоді. Крім того, тисячі юнаків та юнок були у “Лузі”. “Лузі” – КАУМІ (Католицька акція української молоді), а найбільше у “Пласті” [2: 10]. Увага приділялася туристично-краєзнавчій роботі.

У віднесенні туристичного руху брали активну участь кращі представники української інтелігенції. Так, восени 1921 р. у Львові професор І. Крип'якевич заснував “Товариство любителів Львова”. Саме з його ініціативи організовувалися перші мандрівки

по Львову та околицях, що мали переважно історико-науковий характер. З часом "Кружок" розширив свою діяльність, доповнюючи туристично-краєзнавчу роботу збиранням та опрацюванням етнографічного матеріалу.

30 травня 1922 р. відновило свою діяльність перше українське туристичне товариство "Чорногора" у Станіславі, яке було створене ще у 1910 р. [1: арк. 12]. Воно заснувало свої філії в Коломиї, де керівником був Р. Щипайло та Косові на чолі із М. Горбовим, який ще був засновником Пласту в Косові. Головою товариства "Чорногора" став лікар Я. Грушкевич, а членами Віділу – Ф. Величко, С. Никифорак О. Каратницький, С. Слюсарчук, С. Стеблинський, Л. Чачковський. Хочеться відзначити про те, що Чачковський у 1925 р. відновив дослідження над Галичем. За словами Я. Пастернака, Л. Чачковський був "гарячий аматор-археолог" [6: 61].

Товариство "Чорногора" мало мету: 1) вивчення і дослідження Карпат; 2) збирання і розповсюдження відомостей про історичні та природно-ландшафтні місця краю; 3) вивчення та охорона пам'яток історії, культури та природи; 4) збирання та зберігання предметів старовини, зразків народного мистецтва та промислів.

Для досягнення мети товариство влаштовувало збори, звіти, конференції, забави, спільні туристичні мандрівки, теоретичні і практичні заняття з молоддю, утримувало фахову бібліотеку із спеціальною краєзнавчою літературою, картами, схемами, науковими статтями і описами туристичних маршрутів, здійснювало видавничу діяльність.

У жовтні 1924 р. у Львові було засновано українське мандрівничо-краєзнавче товариство "Плаї". Його Статут був затверджений 15 листопада і передбачав поширення діяльності "Плаю" на всю територію Галичини з філіями в інших містах Галичини. При товаристві були утворені комісії (лекційна, екскурсійна, мандрівнича). Першим головою товариства став В. Старосольський. Товариство "Плаї" розробило плани туристично-краєзнавчої роботи та завдання, які визначали проведення мандрівок та пропаганда туризму. Крім того, скликало загальні збори, конференції, реструвало історичні пам'ятні місця краю, розробляло туристичні маршрути по Галичині. У 1925 р. за редакцією І. Крип'якевича почав виходити часопис "Туристика і краєзнавство" (додаток до щоденної газети "Діло"), а з 1937 р. – журнал "Наша Батьківщина", в якому були видруковані статті, схеми туристичних маршрутів та описи мандрівок [4: 65].

У 1925 р. у Тернополі було утворене Подільське туристичне товариство, яке мало свої філії в інших містах. Завдання цього товариства було ознайомлення з історією та природою Тернопільщини.

Центральний відділ знаходився в Тернополі. Він мав такі секції, як туристична, екскурсійну, охорони природи, догляду за старовиною, краєзнавчу та ін. Це товариство велику увагу надавало пропаганді туристично-краєзнавчої роботи, організовувало та проводило екскурсії та мандрівки, займалося охороною природи та старовини, мало музей і бібліотеку, пункти прокату туристичного спорядження. Крім того, воно мало своє видавництво, в яких друкувалися путівники, карти, буклети та літературу на туристично-краєзнавчу тематику.

Подільське товариство тримало бази та притулки у Тернополі, Чорткові, Заліщиках, Тереховлі, Бережанах, Бучачі, Кривчі та в інших містах і селах, де надавалися платні послуги (нічліг, харчування, екскурсії, транспортні послуги та ін.) [7: 65].

Всі туристичні товариства давали місцевим краєзнавцям та туристичним гурткам завдання збирати фольклорні, етнографічні описи, малюнки, фотографії і речі старовини. Їх передавати до музеїв, зокрема у Церковний музей заснований у 1905 р. митрополитом А. Шептицьким, що під керівництвом І. Свенціцького у грудні 1905 р.

був статусу “наукової фундації”, а з липня 1911 р. отримав назву “Національний”[6: 4]. Доречно відмітити те, що А. Шептицький передав свою особисту “колекцію із 9880 предметів. Серед них – рукописи XV-XVIII ст., стародруки, архівні матеріали XVI – XVІІІ ст., ікони, твори живопису та графіки, речі культового призначення”[3: 284]. Для розміщення цих скарбів, він закупив велику палату у Львові. На створення музею А. Шептицький витратив 2 мільйони довоєнних корон і забезпечив його утримання[9: 39]. Почали діяти: Коломийський музей “Гуцульщина”, заснований у 1926 р., музей “Бойківщина” у Самборі – 1927 р., Станіславський музей, який почав свою роботу в 1928 р., музей “Яворівщина” в Яворові – 1931 р., музей “Верховина” в Стрию – 1933 р. та музей “Сокальщина” в Сокалі – 1937 р. Станом на 1937 р. у Галичині було 12 українських музеїв, в яких працювало 20 штатних працівників.

Крім музеїв проводились виставки, зокрема у Стрию, та виставка Домашнього промислу в Коломиї[8: арк. 11].

Найбільш поширеними формами туристичної роботи були прогулянки, екскурсії, мандрівки, експедиції, зльоти, змагання.

Усвідомлюючи велике значення туристичного руху, українські школи та гімназії почали проводити прогулянки, мандрівки та екскурсії по рідному краю. Крім того, туристичний рух мав суттєвий вплив на формування особистості, сприяв процесу національного утвердження туризму, виникненню нових туристичних секцій та гуртків у місцевих спортивних товариствах та зростанню кількості їх членів. Пріоритетними напрямками туристично-краєзнавчої роботи в Галичині були: ознайомлення з духовно-культурною спадщиною українського народу та його історичним минулим; залучення української молоді до суспільно-корисної роботи; національно-патріотичне виховання; підготовка до національно-визвольної боротьби за незалежність України; формування національної свідомості та християнської моралі.

Як бачимо, туристичний рух за своїм характером і змістом був прогресивним культурно-історичним явищем. Він сприяв широкому залученню молоді до процесу національно-культурного відродження краю, підготовці до національно-визвольної боротьби, піднесення культурно-просвітницької роботи та національної свідомості серед українського населення на теренах Галичини.

Література:

1. Державний архів Івано-Франківської області (ДАІФО). – Ф.2. – Оп. 3. – Спр.312. – арк. 7.
2. ДАІФО. – Ф.6. – Оп.1. – Спр. 94. – арк. 12.
3. Державко Д.М. історія України. – Краків-Львів. 1942 – 252с.
4. Історія України в особах ХІХ-ХХ ст.- К.: Україна, 1995.-480.
5. Ковалюк А. Краєзнавчо-туристичне товариство “Плаї” (1924-1939 рр.) // 3 сторінки вітчизняного туризму: 36. наук. ст. – К.: ФПУ, 1997. – С.58-65.
6. Листок Національного музею за 1935 рік. Видання Союзу прихильників національного музею. – Львів. 1935. – 35с.
7. Лисеняк Я. Старий Галич. – Івано-Франківськ: Плаї. 1998. – 347с.
8. Лисеняк М.Р. Розвиток туризму на Тернопільщині у 20-30 роках ХХ ст.//3 сторінки вітчизняного туризму: 36. наук. ст. – К.:ФПУ, 1997. – С. 76-82.
9. ДДА України у Львові. – Ф. 309. – Оп.1. – Спр. 226, – арк. 11.
10. ДДА України в Львові. – Ф.309. – Оп.1. – Спр.84. – арк. 1-11.
11. Шептицький Л. Митрополит Андрій Шептицький. – Львів: Місіонер. 1995. – 78с.

TOURIST LOCOMOTION ON HALYCHYNA IN THE 20-30s OF CENTURY

Jaroslav LUCKYI

Precarpathian University named after Stefanyk

The article enlarger on the tourist locomotion in Halychyna. Ukrainian intellectuals and Ukrainian tourist societies (“Chornogora”, “Lviv amateurs circle”, “Plast”, and the Podilsk’s tourist society took part in the development of tourist locomotion.

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО РУХУ „СОКІЛ”

Андрій ЛЕОНЕНКО

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка

Важливим етапом створення сучасного фізкультурно-спортивного руху є поглиблене вивчення розвитку одного з наймогутнішого – Сокільського, як традиційної моделі розвитку системи фізичного виховання на Україні. Цей рух поширився на територіях багатьох країн світу наприкінці XVIII на початку XIX ст., але визначальним є те, що українські фундатори впровадження сокільства зуміли закласти традиції та ідеї українського народу [1].

Вивченням розвитку сокільства на Україні займалися такі науковці та спеціалісти у галузі фізичної культури і спорту як (С.Гайдучок, 1911; Е.Жарський, 1937; І.Боберський, 1939; Л.В.Мазур, 1997; А.В.Цьось, 1998; О.М.Вацеба, 1998; П.М.Мартин, 1999). За думкою О.М. Вацеби: „Жодна із існуючих систем фізичного виховання людини не знайшла такого зацікавлення, як сокільська... І тому, що її витворив слов’янин, вона завдяки спорідненості вдачі слов’ян охопила майже всі слов’янські народи” [2].

В сучасності ідеї сокільства з’явилися на Сумщині, зокрема на базі Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка на факультеті фізичної культури у 1998 році (О.В. Бріжатий, 1998). Ця запропонована система підготовки фахівців фізичної культури, заснована на традиціях Сокільського руху. Сокільство притягує до себе все більше молоді, яка вчиться виховувати в собі дисциплінованість, взаємодопомогу, патріотизм та прагне до своєї фізичної й духовної досконалості. За чотири з половиною роки існування “Сокола” його кількість у Сумській області становить близько 350 молодих, здорових не тільки тілом, але й духом юнаків та дівчат [1].

Інакше кажучи, вивчення традиції виникнення та розвитку Сокільського руху може дати відповідь на питання організації фізкультурно-спортивного руху на Україні в наш час. Але чимало сторінок історії виникнення цього руху залишаються маловідомими та недостатньо вивченими.

Щоб з’ясувати це питання нами було проведено дослідження архівних матеріалів країн західної Європи, де інтенсивно розвивався Сокільський рух.